

9. СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕЦИИ В ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ТРАФИКА НА ХОРА В БЪЛГАРИЯ

гл.ас. д-р **КОНСТАНТИН ПУДИН**,
научен секретар на катедра "Национална
и регионална сигурност",
УНСС

Вниманието в настоящото изследване е съсредоточено върху основните мерки за противодействие на трафика в България, които са предприети до началото на 2011 г. Най-напред са представени по-важните обществени субекти, които трябва да играят най-значима роля в борбата с трафика. Следва анализ на състоянието на противодействието на трафика на хора в страната. Материалът завършва с представяне на бъдещото развитие на процесите, които са насочени срещу това негативно явление.

Обществени субекти и противодействие на трафика на хора

Преди да бъдат анализирани конкретните действия, които се приемат за противодействие на трафика на хора в България, вниманието ще бъде насочено върху няколко субекта, които би трябвало да носят най-голяма отговорност и да бъдат в най-голяма степен ангажирани с това. Или, с други думи, ще бъде направен опит да се даде отговор на въпросите: "Кой трябва да участва в борбата срещу трафика?" и "Как трябва да го прави?".

Държавата

Според едно от многото определения, които съществуват за държавата - тя е форма на политическа организация на обществото, притежаваща абсолютна власт. Призвана е да гарантира "общото благо", благо на своите граждани¹. Това може да означава много неща -

¹ Друмева, Е., Конституционно право, Сиела, С., 2008 г., стр. 54.

осигуряване на траен мирен ред, закрила на справедливостта в общуването между хората, а също осигуряване спазването на техните основни човешки и граждански права. Някои от тези права, в т.ч. общочовешкото право никой да не бъде подлаган на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително третиране, или държан в робство или крепостничество¹, трафикантите на хора безогледно нарушават.

Изхождайки от горното разбиране за държавата, може да бъде прието, че от нея се очаква в най-голяма степен, с всичките свои средства и механизми да окаже отпор на трафика на хора. Държавната политика за справяне с проблема условно може да бъде разделена на директна (пряка) и индиректна (непряка).

Пряката държавна политика, насочена срещу трафика на хора, се изразява на първо място в приемането на законови и подзаконови нормативни актове, които в своята цялост или частично са посветени на този въпрос - борба с формите на трафика, наказания за извършване на престъпления от подобен характер, осигуряване на рехабилитация и реинтеграция на жертвите, провеждане на превантивни мероприятия и др.

На второ място, в съответствие с приетата правна рамка тя създава специализирани органи, които определят и ръководят прилагането на националната политика и стратегия в съответната област².

Наред с това функционират органи, които чрез активни действия пресичат и наказват дейности, свързани с трафик. Това са институциите, които са призвани да гарантират обществения ред, спазването и прилагането на закона - различните полицейски структури, а също други специализирани служби. Немалка роля играе и съдебната власт в лицето на съда и прокуратурата.

Косвеният начин, по който държавата противодейства на трафика, е свързан с провеждането на икономическа и социална политика, която да бъде насочена към факторите, пораждащи проблема - бедност, безработица, дискриминация и др. Той определено е много по-сложен

¹ В случая става дума за чл. 4 и чл. 5 от Всеобщата декларация за правата на човека.

² В България тази структура е Националната комисия за борба с трафика на хора и подчинените ѝ на общинско ниво - местни комисии за борба с трафика на хора.

и резултатите от него се отчитат във времето, но за сметка на това са по-сериозни и трайни.

Може да бъде обобщено, че всяка икономическа политика на правителството, която осигурява повече възможности за развитие на гражданите на страната, бореща се с бедността и осигуряваща повече работни места, е политика срещу трафика на хора.

Църквата

Трябва да бъде отбелязано, че макар и икономически по своята същност, трафикът на хора е проблем на ценности. Днес християнските нравствени закони се забравят, пренебрегват и осмиват, християнските ценности се подменят с фалшиви, материални такива. Цялата тази липса на духовност или поне на стремеж към нея и наличието на точно обратното - стремеж към придобиване на все повече и повече материални блага, обясняват съществуването на различните разновидности на трафик на хора, сред които най-разпространени са сексуалната и трудовата експлоатация.

Във връзка с това логично е да бъдат зададени въпроси от рода на: Какви трябва да бъдат ценностите на човек, който в началото на ХХІ век експлоатира като роби други човешки същества, не им плаща и ограничава правото им на свободно движение? От какво трябва да се ръководи онзи обществен служител, който най-често за пари си затваря очите и пропуска камион с нелегално пътуващи в него хора, за мрачното бъдеще, на които сигурно се досеща?

Като мощна институция във всяка една християнска страна както в миналото, така и днес, църквата е призвана да осъществява освен своята основна спасителна мисия, също социална и възпитателна дейност.

През втората половина на ХХ век по обясними идеологически причини обществената роля на църквата в държавите с тоталитарно управление от съветски тип е омаловажавана и дори отричана. В условията на демокрация, характеризиращи се с ширещ се атеизъм и nihilизъм, се правят опити тя отново да заеме своето достойно място. Възможности за това има, но са налице външни и вътрешни (преди всичко организационни) проблеми, които се явяват сериозна пречка за това. В много голяма степен възраждането на църквата като значим и активен обществен фактор както много пъти, така и сега зависи от подкрепата на държавата.

В какво по-конкретно би могла да се изразява подкрепата на църквата в борбата с трафика? Тя е в състояние, при желание и по-голяма финансова дисциплина, да поддържа сиропиталища и различни социални центрове. В тях може да бъде оказвана духовна и материална грижа за различни категории лица в неравностойно социално положение, потенциални жертви на трафик или такива, които са били жертва на неговите различни форми. Не трябва да се подценява и дейността в областта на превенцията, която младежките християнски структури на енорийска основа биха могли да изпълняват.

Гражданското общество

Характерна черта на демократичните плуралистични държави е активното участие на гражданите във всички сфери на обществения живот, като те могат да се самоорганизируют в различни по характер и насоченост формални и неформални структури.

Изследвайки проблема за развитието на гражданското общество в условията на глобализация, проф. Васил Проданов изтъква, че то осигурява средства за проявление на разнообразни и сложни потребности на обществото. Гражданското общество се разглежда като изпълняващо функциите по контрол на политическото общество, държавата, пазара; формира политическа култура, създава пространство за изграждане и трибуна за изразяване на общественото мнение, подготвя и израстването на нови политически лидери. Дейностите му са свързани с разпространението на независима информация, влияние върху гражданите, формулиране и защита на публични интереси и цели, легитимиране на съществуващата политическа система. То мотивира индивидите да действат като активни граждани, а не да се прекланят и да зависят от държавната власт. Засилва плурализма в обществото и проявата на различни конкретни идентичности. Създава алтернатива на държавните органи при осигуряване на различни услуги за обществото¹.

Представителите на гражданското общество както в други страна, така и у нас играят все по-голяма роля при противодействието на трафика на хора. Преди всичко става дума за фондации и сдружения, които разработват и изпълняват проекти, чиято цел е именно да се

¹ Проданов, В., Гражданското общество и глобалният капитализъм, ИК "Христо Ботев", С., 2003, с. 26.

ограничи броят на жертвите на трафик, да им се окаже психологическа и материална помощ.

Сред основните направления на дейността на организациите на гражданското общество в противодействието на трафика на хора са: превенция, директна подкрепа на жертвите на трафик на хора, лобиране и застъпничество, законодателни инициативи.

Превантивната дейност е свързана най-вече с провеждането на информационни и разяснителни кампании. Те могат да бъдат насочени към отделни целеви групи - ученици, родители, млади жени, представители на малцинствата, безработни, хора с намерение да търсят заетост зад граница и др., или към цялото общество. Целта е потенциалните жертви на трафика да бъдат запознати с опасностите, които съществуват, а също така сред всички обществени слоеве да се създаде разбиране към проблемите на жертвите.

Лобирването и законодателните инициативи се изразяват в целенасочени усилия за приемането в обществото на трафика на хора като едно от най-жестоките престъпления, нарушаващи човешките права, а също да се подпомогне създаването на законова база за криминализирането на трафика и защитата на жертвите в съответствие с най-добрите правни норми по света.

Директната подкрепа на жертвите на трафик на хора се изразява в оказването на реална помощ на пострадали лица. В повечето случаи става дума за създаването на мрежа от структури за рехабилитация и реинтеграция, където жертвите могат да останат за определен период от време, да получат медицинска и психологическа помощ. Целта е да бъдат осигурени условия за тяхното бавно и продължително възстановяване.

Училището

Училището изпълнява важна (а защо не и свещена) обществена роля. То трябва да възпитава и образова подрастващите поколения и така да формира настоящия и бъдещия облик на всяка нация. Не по-малко е значението му за отделния човек, а именно да допринесе за неговото духовно развитие и изграждане като личност.

В училището и в семейството се поставят основите на ценностната система на най-младите поколения на всяка страна. Така то определено може да влияе върху тяхното поведение в бъдеще и най-вече при поставянето на техните житейски цели и начините за тяхната реализация.

Конкретните функции в борбата с трафика на хора, които са отредени на училището, са свързани преди всичко със запознаване на учениците с проблема и повишаване на тяхната информираност. За целта се разчита на различни форми и инициативи в рамките на образователния процес. Най-често такива са тематични уроци, които да се изнасят от специалисти - полицаи, психолози, юристи и др., и все по-често от ученици - доброволци. Разчита се много и на привличането на родителите и повишаването на тяхната информираност.

Семейството

"Семейството е основна клетка на обществото." Това схващане, макар доста старо и звучащо банално, продължава да бъде вярно и актуално и днес. Става дума както за духовна и нравствена, така и за материална основа. Семейният модел, макар и да не е идеален, е основата на традиционното общество¹. Без него то ще се разпадне - процес, на който сме свидетели днес.

Семейството е първата социална среда на човека. Всяко дете започва да общува най-напред с най-близките си хора - родителите, братята и сестрите си, бабите и дядовците си и т.н. От тях то първо научава за света, като постепенно с годините и опита тези негови знания се разширяват. Родителите са тези, които трябва с много любов и търпение да създадат в децата си (до колкото е възможно по-обективна) представа за доброто и злото в света, да ги възпитат и да им предадат основните общочовешки ценности, да се стараят да изградят в тях различни полезни навици. Така те ще бъдат спокойни, че са изпълнили част от своя дълг, като са положили добра основа за личностното изграждане на децата си.

Семейството дава сигурност, от която се нуждае в по-голяма или по-малка степен в определен период всеки негов член. Особено необходима е тя за децата и младежите, които, сблъсквайки се за първи път (а и не само) с реалностите в живота, изпитват много разочарования. Естествено е в подобни ситуации подкрепа и разбиране да бъде потърсена най-напред от семейството.

¹ Под понятието "традиционно общество" в никакъв случай не следва да се разбира "немоделно общество" или "изостанало общество".

Семейната среда, доброто възпитание и грижите на родителите не са гаранция, че децата им няма да станат трафиканти или пък жертви на трафика на хора. Човешките съдби са много и различни. И все пак те са предпоставка, задължителни (но не и достатъчни) условия за намаляване на подобни рискове.

България и противодействието на трафика на хора

Съществуват задължителни условия, които предопределят успеха в противодействието на трафика на хора във всяка една страна, в т.ч. и България.

На първо място това е осъзнаването и признаването от различните обществени групи, че съществува подобен проблем. На второ място - разбирането на неговата сериозност и сложност както за отделната личност, жертва на трафика, така и за всички граждани на конкретната държава. Третото условие е да се демонстрира воля за справяне с този проблем и предприемането на конкретни действия, с които да се ангажира цялото общество. В същото време трябва да се търси обединяване на усилията с други страни, също стремящи се към ограничаване на това негативно явление.

Може да се приеме, че тези три задължителни условия са налице в България. В следващите редове те ще бъдат разгледани накратко едно по едно.

Определено трябва да се заяви, че в нашата страна съществуването на проблема с трафика на хора и неговата сложност са ясно осъзнати. В голяма степен това се дължи на социално-икономическото развитие на страната, което, макар и незадоволително за българските граждани, е по-високо от това на други държави от Африка и Азия, и на културата и ценностите на народа ни. Известно е, че проявленията на трафика на хора са масова практика изключително в бедни страни (Бряг на слоновата кост, Судан и др.) или в страни, в които обичаите го приемат за нещо нормално или дори го поощряват (Филипини, Малайзия, Индонезия, Пакистан и др.).

Със сигурност различните форми на трафика на хора у нас са съществували още преди 1989 г. (а и много преди това) в условията на еднопартийно комунистическо управление. Неминуемо властта по това време е осъзнавала наличието на такива социално-икономически проблеми, чиито размери, в съответствие със световното обществено

развитие, са били по-малки. Липсата на гласност и особеностите на тоталитарната система да решава подобни проблеми, като строго преследва такива и други форми на престъпност или се опитва по някакъв друг начин да ги контролира, са причина в обществото този проблем да не бъде поставян и дискутиран широко.

Проблемът за трафика на хора и предприемането на мерки за борба с него у нас се поставят на дневен ред в края на 90-те години на ХХ век. Това в много голяма степен съответства на стремежа на България към интеграция в евроатлантическите структури, чиито членки поставят високо спазването на човешките права. След 1989 г. и период от 6-7 години на лутане се наблюдава известна вътрешнополитическа стабилизация в страната и демонстриране на желание за борба с формите на организираната престъпност. Факт е обаче, че именно през същия период размерите и проявленията на тази престъпност, в т.ч. трафик на хора, се увеличават. За това способстват глобализацията и възможността, която тя предлага - всеки сам да избира къде да пътува, работи, пребивава или живее за по-дълъг период.

В тези години се появяват и първите неправителствени организации, които трайно се ангажират с дейност, посветена на закрила на жертвите на трафик на хора или други различни форми на насилие. Данните от Националния регистър на организациите, извършващи дейности и предоставящи услуги в областта на борбата с трафика на хора, показват, че една от първите граждански организации с подобен предмет на дейност е фондация "Асоциация Анимус", създадена през 1994 г. и занимаваща се с превенция, директна подкрепа на жертвите на трафика, лобирание и застъпничество, законодателни инициативи от 1997 г.

Други фондации и сдружения със същата мисия, възникнали впоследствие в различни градове на страната, са фондация за грижи в общността "Дива" (Пловдив), сдружение "Фейс ту фейс" (София), фондация "Партньори-България" (София), фондация "Център Надя" (София), сдружение "Инициативи за развитие и социална активност" (Бургас), сдружение Център "ВЕЛА" (Враца), фондация "SOS-семејства в риск" (Варна), сдружение "Национален център за социална рехабилитация" (София) и много други.

Израз на стремежа на държавата да противодейства активно на трафика на хора и да провежда целенасочена политика в това направ-

ление е приет през пролетта на 2003 г. на Закон за борба с трафика на хора (ЗБТХ). Според чл. 1, ал. 2 той има за цел осигуряване на взаимодействието и координацията между държавните и общинските органи, както и между тях и неправителствените организации за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и формиране на националната политика в тази област. Законът предвижда създаването и на необходимата административна организационна структура, включваща: национална и местни комисии за борба с трафика на хора; приюти за временно настаняване на жертви на трафика на хора; центрове за закрила и помощ на жертви на трафика на хора.

Текстове, имащи отношение към проблема, се съдържат и в редица други нормативни актове. Те третираат различни страни от борбата с трафика у нас. Например такива правни документи са Законът за МВР и Наказателният кодекс. В първия са посочени специализираните структури в състава на МВР - Главна дирекция "Борба с организираната престъпност" и Главна дирекция "Гранична полиция", които са ангажирани с предотвратяване, пресичане, разследване и разкриване на организираната престъпна дейност на местни и транснационални престъпни структури, свързана с трафика на хора. Наказателният кодекс - чл. 159 а, чл. 159 б и чл. 159 в, регламентира вида и размера на наказанията за извършването на различни форми на трафика, в т.ч. набирането, транспортирането, укриването или приемането на отделни лица или групи от хора с цел те да бъдат използвани за развратни действия, за принудителен труд, за отнемане на телесни органи или за да бъдат държани в принудително подчинение независимо от съгласието им, а също наказанията за нелегалното превеждане на такива лица или групи през границата на страната.

Може да се каже, че България активно участва в противодействието на трафика на хора както на двустранна, така и на многостранна основа. По силата на договореностите, залегнали в подписаните споразумения между нея и съседите ѝ, тя поема ангажимент да си сътрудничи в борбата с тероризма и всички форми на организирана престъпност, в т.ч. с различните видове незаконен трафик.

Така например от 2003 г. е в сила споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Македония за сътрудничество в борбата срещу тероризма, организираната престъпност, незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсо-

ри, незаконната миграция и други тежки престъпления. През 2009 г. е подписано, а от октомври 2010 г. е в сила ново българско-македонско споразумение за изграждане и функциониране на съвместен контактен център за полицейско и митническо сътрудничество. Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Сърбия за сътрудничество между органите за охрана на границата, в сила от 2009 г., също предвижда противодействие на трафика на хора.

В споразумението между България и Румъния за сътрудничество в борбата с организираната престъпност, незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества и прекурсори, тероризма и други тежки престъпления е посочено, че страните в съответствие със законодателствата на своите държави си сътрудничат при предотвратяването, разкриването и разследването на престъпления и по-специално: актове на международната организирана престъпност; незаконен трафик на упойващи и психотропни вещества и прекурсори, незаконно производство, търговия и притежание на упойващи и психотропни вещества и прекурсори; актове на международния тероризъм; престъпления срещу живота, здравето, свободата, човешкото достойнство и срещу собствеността; незаконно производство, придобиване, притежание, внос, износ, транзит и трафик на огнестрелни оръжия, боеприпаси, взривни и токсични вещества, химични, биологични, бактериологични и ядрени материали, на стоки и технологии със стратегическо значение и военни технологии; престъпления, чийто обект са скъпоценни камъни и метали, и предмети с историческа и културна стойност; изготвяне на неистински и преправяне на документи за пътуване, визи и истински парични знаци с курс в държавите на договарящите страни или чужбина, на пощенски марки, облигации, издадени от държавата, или други държавни ценни книжа, кредитни или разплащателни карти, които не са ценни книжа, както и съзнателно прокарване в обръщение или употреба на такива знаци; незаконни финансови операции и други сделки със средства или имущество; изпиране на пари, както и актове на конвертиране, трансфер, укриване или прикриване на приходи от престъпна дейност; **трафик на хора, нелегална миграция и нелегално пребиваване на лица, експлоатация на деца и сводничество**; незаконен трафик с човешки органи и тъкани; незаконен хазарт и измамнически схеми, използвани в

легалния хазарт; кражби и незаконна търговия с моторни превозни средства, подправяне и употреба на подправени документи за тях; престъпления в киберпространството; криминални нарушения срещу интелектуалната собственост; корупция; контрабанда и престъпления срещу митническия режим; престъпления против околната среда. Документът влиза в сила през 2004 г.

Спогодби за съвместни действия, чийто предмет са контролът по границата и борбата с проявите на организирана престъпност, България е подписала с Гърция (2010 г.) и Турция (още през 1998 г.). Подобни споразумения са подписани с Република Австрия, Кралство Норвегия, Чехия, Словения и други страни.

Международно сътрудничество се развива не само на равнище държава, в което участват различни административни структури. То е изключително динамично и ползотворно на ниво неправителствени организации. По-голямата част от дейността на фондациите и сдруженията, ангажирани с проблема, се осъществява на проектна основа. Финансирането на проектите става със средства на различни западно-европейски правителства, в т.ч. на Кралство Холандия, Кралство Норвегия, Кралство Белгия и др., а също с пари на ЕС, Световната банка, Международната банка за възстановяване и развитие, Държавния департамент на САЩ и различни други фондации.

Тенденции в противодействието на трафика на хора в България

В бъдеще трафикът на хора ще продължи да бъде един от сериозните проблеми пред българското общество. Това се дължи на обстоятелството, че и през следващите години социалните и икономическите предизвикателства, пред които е изправено то, ще съществуват и ще очакват своите по-добри решения. Става дума за безработица, бедност, интеграция на малцинствата и др., които са новите измерители на сигурността. Друга предпоставка е кръстопътното географско положение на страната, която се явява и външна граница на ЕС. Разбира се, ще се засилват и усилията на различните субекти, отговорни за ограничаване на явлениято и подпомагане на неговите жертви.

В България съществуват десетки организации, които се занимават с превенция на трафика на хора, лобиране и директно подпомагане на жертвите (само в Националния регистър на НПО и МО са посочени

близо 30, но в действителност са повече). Всички те работят по различни програми и разработват множество проекти, които са посветени на проблема и неговото ограничаване. Най-вероятно през следващите години броят на тези неправителствени организации ще се запази, а може и да се увеличи, като при възможност те ще разширяват обхвата на своята дейност. За да се осъществи това, в много голяма степен се разчита на подкрепа от организации - донори от вън, което в известен смисъл предопределя зависимостта на тяхната дейност от чуждо финансиране.

Активна е и ще продължи да бъде такава държавата в лицето на Националната комисия за борба с трафика на хора и нейните териториални структури. Своята дейност в това направление ще осъществяват структурите на МВР и съдебната власт.

Според официални данни, изнесени от министъра на вътрешните работи Цветанов през м. ноември 2010 г., общият брой на жертвите на трафик на хора в България е 561 (според доклада на Държавния департамент на САЩ техният брой през 2009 г. е бил 289, а през 2008 г. - 250), в т.ч. 523 жени, 79 деца и 5 малолетни. Пак по неговите думи прокуратурата води 261 досъдебни производства, от които 108 са новообразувани. Осъдените за трафик на хора са 87, от които за 72 са влезли в сила присъдите. Трима души са станали защитени свидетели на прокуратурата¹. Изнесените данни недвусмислено демонстрират волята на държавата, ако не да се справи с проблема, то поне да го ограничи в максимална степен.

През следващите години трябва да се засили още повече ангажираността на училището. Информационните кампании, които напоследък се провеждат все по-често, трябва да станат част от образователния процес. Освен в рамките на "Час на класа", е възможно в последните класове на гимназията да се включат нови дисциплини - например "Актуални проблеми на развитието на съвременното общество" и др., в които да са засегнати различни въпроси - като трафик на хора, борба с наркотрафика, устойчиво развитие, екология и др.

¹ Информацията е взета от сайта на варненския всекидневник "Черно море" - http://chernomore.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=9835:561-&catid=40:2009-03-18-08-08-46. Няма данни за автора.

Както вече бе отбелязано, трафикът на хора е и проблем на ценности. Големи ще продължат да бъдат очакванията към възпитателната и социалната дейност на църквата.

В глобализиращия се свят и при съществуващата динамика все по-трудно ще бъде децата в семейството да се възпитават в духа на традиционния морал и ценности, да им се отдели достатъчно време и внимание. Въпреки това семейството ще продължи да бъде основният обществен стълб и пазител на традицията.

Заклучение

В заключение може да бъде обобщено, че и през следващите години трафикът на хора ще продължи да бъде един от най-сериозните проблеми, пред чието решаване българското общество ще бъде изправено. Единствено с разбирането за неговата сложност и при обединяване на усилията на всички обществени субекти - държава, църква, гражданско общество (НПО), училище и семейство, може да се постигне значим резултат в противодействието му. Въпреки значителните усилия, които се полагат у нас, необходима е още по-голяма координация в действията. Много важна е ролята на държавата и лично отговорността на държавниците и политиците, които трябва да оглавят войната с трафика. Усилията на българското общество трябва да бъдат и в синхрон с усилията, и в дух на линията на международната общност в борбата с проблема.

Литература

1. Всеобщата декларация за правата на човека.
2. Друмева, Е., Конституционно право, Сиела, С., 2008 г.
3. Закон за борба с трафика на хора, обн., ДВ, бр. 46 от 20 май 2003 г., изм., ДВ, бр. 86 от 28 октомври 2005 г., изм., ДВ, бр. 33 от 28 март 2008 г.
4. Закон за МВР, в сила от 01.05.2006 г., обн., ДВ, бр. 17 от 24 февруари 2006 г., изм., ДВ, бр. 30 от 11 април 2006 г., изм., ДВ, бр. 102 от 19 декември 2006 г., изм., ДВ, бр. 105 от 22 декември 2006 г., изм., ДВ, бр. 11 от 2 февруари 2007 г., изм., ДВ, бр. 31 от 13 април 2007 г., изм., ДВ, бр. 41 от 22 май 2007 г., изм., ДВ, бр. 46 от 12 юни 2007 г., изм., ДВ, бр. 57 от 13 юли 2007 г., изм., ДВ, бр. 64 от 7 август 2007 г.,

изм., ДВ, бр. 109 от 20 декември 2007 г., изм., ДВ, бр. 28 от 14 март 2008 г., изм., ДВ, бр. 43 от 29 април 2008 г., изм., ДВ, бр. 69 от 5 август 2008 г., изм., ДВ, бр. 94 от 31 октомври 2008 г., изм., ДВ, бр. 98 от 14 ноември 2008 г., изм., ДВ, бр. 27 от 10 април 2009 г., изм., ДВ, бр. 42 от 5 юни 2009 г., изм., ДВ, бр. 74 от 15 септември 2009 г., изм., ДВ, бр. 82 от 16 октомври 2009 г., изм., ДВ, бр. 93 от 24 ноември 2009 г., изм., ДВ, бр. 88 от 9 ноември 2010 г.

5. Наказателен кодекс, в сила от 01.05.1968 г., обн., ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г., попр. ДВ, бр. 29 от 12 април 1968 г., изм., ДВ, бр. 92 от 28 ноември 1969 г., изм., ДВ, бр. 26 от 30 март 1973 г., изм., ДВ, бр. 27 от 3 април 1973 г., изм., ДВ, бр. 89 от 15 ноември 1974 г., изм., ДВ, бр. 95 от 12 декември 1975 г., изм., ДВ, бр. 3 от 11 януари 1977 г., изм., ДВ, бр. 54 от 11 юли 1978 г., изм., ДВ, бр. 89 от 9 ноември 1979 г., изм., ДВ, бр. 28 от 9 април 1982 г., попр. ДВ, бр. 31 от 20 април 1982 г., изм., ДВ, бр. 44 от 5 юни 1984 г., изм., ДВ, бр. 41 от 28 май 1985 г., изм., ДВ, бр. 79 от 11 октомври 1985 г., попр., ДВ, бр. 80 от 15 октомври 1985 г., изм., ДВ, бр. 89 от 18 ноември 1986 г., попр., ДВ, бр. 90 от 21 ноември 1986 г., изм., ДВ, бр. 37 от 16 май 1989 г., изм., ДВ, бр. 91 от 24 ноември 1989 г., изм., ДВ, бр. 99 от 22 декември 1989 г., изм., ДВ, бр. 10 от 2 февруари 1990 г., изм., ДВ, бр. 31 от 17 април 1990 г., изм., ДВ, бр. 81 от 9 октомври 1990 г., изм., ДВ, бр. 1 от 4 януари 1991 г., изм., ДВ, бр. 86 от 18 октомври 1991 г., попр., ДВ, бр. 90 от 1 ноември 1991 г., изм., ДВ, бр. 105 от 19 декември 1991 г., доп. ДВ, бр. 54 от 3 юли 1992 г., изм., ДВ, бр. 10 от 5 февруари 1993 г., изм., ДВ, бр. 50 от 1 юни 1995 г., изм., ДВ, бр. 97 от 3 ноември 1995 г., изм., ДВ, бр. 102 от 21 ноември 1995 г., изм., ДВ, бр. 107 от 17 декември 1996 г., изм., ДВ, бр. 62 от 5 август 1997 г., изм., ДВ, бр. 85 от 26 септември 1997 г., изм., ДВ, бр. 120 от 16 декември 1997 г., доп. ДВ, бр. 83 от 21 юли 1998 г., изм., ДВ, бр. 85 от 24 юли 1998 г., доп. ДВ, бр. 132 от 5 ноември 1998 г., изм., ДВ, бр. 133 от 11 ноември 1998 г., изм., ДВ, бр. 153 от 23 декември 1998 г., изм., ДВ, бр. 7 от 26 януари 1999 г., изм., ДВ, бр. 51 от 4 юни 1999 г., изм., ДВ, бр. 81 от 14 септември 1999 г., изм., ДВ, бр. 21 от 17 март 2000 г., изм., ДВ, бр. 51 от 23 юни 2000 г., изм., ДВ, бр. 98 от 1 декември 2000 г., доп. ДВ, бр. 41 от 24 април 2001 г., изм., ДВ, бр. 101 от 23 ноември 2001 г., изм., ДВ, бр. 45 от 30 април 2002 г., изм., ДВ, бр. 92 от 27 септември 2002 г., изм., ДВ, бр. 26 от 30 Март 2004 г., изм., ДВ, бр. 103 от 23 ноември

2004 г., изм., ДВ, бр. 24 от 22 март 2005 г., изм., ДВ, бр. 43 от 20 май 2005 г., изм., ДВ, бр. 76 от 20 септември 2005 г., изм., ДВ, бр. 86 от 28 октомври 2005 г., изм., ДВ, бр. 88 от 4 ноември 2005 г., изм., ДВ, бр. 59 от 21 юли 2006 г., изм., ДВ, бр. 75 от 12 септември 2006 г., изм., ДВ, бр. 102 от 19 декември 2006 г., изм., ДВ, бр. 38 от 11 май 2007 г., изм., ДВ, бр. 57 от 13 юли 2007 г., изм., ДВ, бр. 64 от 7 август 2007 г., изм., ДВ, бр. 85 от 23 октомври 2007 г., изм., ДВ, бр. 89 от 6 ноември 2007 г., изм., ДВ, бр. 94 от 16 ноември 2007 г., изм., ДВ, бр. 19 от 22 февруари 2008 г., изм., ДВ, бр. 67 от 29 юли 2008 г., изм., ДВ, бр. 102 от 28 ноември 2008 г., изм., ДВ, бр. 12 от 13 февруари 2009 г., изм., ДВ, бр. 23 от 27 март 2009 г., изм., ДВ, бр. 27 от 10 април 2009 г., изм., ДВ, бр. 32 от 28 април 2009 г., изм., ДВ, бр. 47 от 23 юни 2009 г., изм., ДВ, бр. 80 от 9 октомври 2009 г., изм., ДВ, бр. 93 от 24 ноември 2009 г., изм., ДВ, бр. 102 от 22 декември 2009 г., изм., ДВ, бр. 26 от 6 април 2010 г., изм., ДВ, бр. 32 от 27 април 2010 г.

6. Проданов, В., Гражданското общество и глобалният капитализъм, ИК "Христо Ботев", С., 2003.

7. Споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Сърбия за сътрудничество между органите за охрана на границата, утвърдено с РМС № 48 от 1.02.2008 г. издадено от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 64 от 11.08.2009 г., в сила от 18.07.2009 г.

8. Споразумение между правителството на Република България и правителството на Румъния за сътрудничество в борбата срещу организираната престъпност, незаконния трафик на наркотици, психотропни вещества и прекурсори, тероризма, както и други тежки престъпления, подписано на 10 юли 2002 г., в сила от 17 февруари 2004 г.

9. Споразумение между правителството на Република България и правителството на Република Македония за сътрудничество в борбата срещу тероризма, организираната престъпност, незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори, незаконната миграция и други престъпления, подписано на 26.02.2002 г.

10. Сайт на варненския информационен всекидневник "Черно море", http://chernomore.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=9835:561-&catid=40:2009-03-18-08-08-46